

Ines Metsalu-Nurminen
Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Teie 21.07.2026 nr 2-1/80172/16

Meie 25.08.2026 nr 1.3-4/1844-2

Vastus märgukirja auditile „Riigi 2025. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ tulemuste kohta

Lugupeetud Ines Metsalu-Nurminen

Täname Riigikontrolli „Riigi 2025. a raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse,“ auditi tulemuste tähelepanekute ja soovitude eest. Esitatud tähelepanekutest ja soovitudest on abi sisekontrolli süsteemi tõhustamisel. Esitame vastused auditi tulemuste kohta Riigikontrolli märgukirjas toodud soovitudele.

1. Eksimused eelarvedistsipliini vastu

Soovitus: lähtuda eelarvemuudatuste tegemisel ja eelarveaastal kasutamata eelarvejääkide üleviimisel riigieelarvega kehtestatud reeglitest.

Vastused:

- 1.1. Tunnistame, et ühe eelarverea ületäitmiseks kujunes 97 000 eurot, mida me Sotsiaalministeeriumis (SoM) ei suutnud kontrollides leida. SoM tegevuspõhine eelarve on suur (ca 41% riigieelarvest) ja keeruline. Nimetatud viga on 0,0013% meie valitsemisala eelarvest ja 0,05% valitsemisala piirmääraga eelarvest. Selle vea põhjus tulenes Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskuse (TEHIK) eelarvest ning ei kordu enam järgmistel aastatel, kuna alates 2026. aastast ei jaotata üleriigilise otsuse tõttu enam TEHIK eelarvet SoM valitsemisala asutuste erinevatele teenustele, vaid TEHIK-l on oma viis kindlat teenust, millele tuleb ka eraldi täitmine, mida saab TEHIK nüüd kontrollida. Varasemalt, kui TEHIK eelarved jaotati asutuste teenustele (TEHIK eelarve oli osa asutuse teenuse maksumusest), siis TEHIK täitmise jaotust otsustasid asutused ning asutused ei suutnud iga kord täpselt kokku viia aasta varem planeeritud TEHIK eelarvet ja hilisemat reaalselt täitmist. Alates 2026. aastast on nimetatud finantsrisk kõrvaldatud.
- 1.2. Oleme Riigikontrolliga sama meelt, et probleem on KAIS tarkvara (KAIS) fikseeritud ja jooksva seisu erinevuses. Fikseeritud seisu haldab Rahandusministeerium (RaM) ning olukord tekkis meie hinnangul järgmiselt:
 - 2025. a LEA (lisaeelarve) tehti algselt KAISis seaduse muudatuse stsenaariumiga.
 - RaM muutis üle riigi tsentraalselt LINEdes seaduse muudatuse lisaeelarve stsenaariumiks. Meie valitsemisala LINE muutmisel tekkis tehniline tõrge ja muutmine ebaõnnestus ning LINE andmed muutusid kasutamiskõlbmatuks

- RaM taastas LINE varukooapiast ja fikseeris seisu, kuid sellega läksid kaduma selle päeva LINE uuendused. Kuna muudatused olid ainult programmipuu sisesed, siis kontrollsummades see ei kajastunud.
- Avastasime erinevused, kui kontrollis Raamatupidamise Tugikeskusega (RTK) 2025. a andmeid kasutades Riigieelarve täitmisearuannet (RETA) ja RaMi KAIS kontrollaruannet. Kontrolli käigus selgus, et RaMi aruanne ei läinud kokku Riigikogu poolt kinnitatud LEAga.
- Järgnes pikk kirjavahetus RaMiga. Peale RaM poolt varem fikseeritud andmete uuendamist läksid RETA ja RTK kasutatava kontrollaruannete summad kokku vastuvõetud LEAga. Päev hiljem aga saime RTK kaudu teada, et nüüd on RaM kodulehe andmed paigast ära. Jääb mulje, et taastati uuesti LINE varasem fikseeritud vale seis.

Kokkuvõttes ei saa me seda märkust enda veaks tunnistada. Pigem on algpõhjuseks RaM poolne KAIS stsenaariumite ebaõnnestunud tsentraalne uuendamine, kus peale andmete taastamist jäid viimased LEA parandused KAIS fikseeritud seisust välja ning LINE tavauuenduste käigus jõudis viga jooksvasse seisu.

- 1.3. 2025. aastal muutus võrreldes 2024. aastaga valitsemisala asutuste vaheline tööülesannete jaotus. Teatud ülesanded ja seal hulgas rahad liikusid ühest SoM valitsemisala asutusest teise. See põhjustas ka rahade muutuse, sest saaja asutuses panustas vastav teenus teise programmeerimise tegevusse. Muudatuste mõju võimendas TEHIKu kulude jaotus asutuste vahel, mistõttu olid erinevused 2024. aasta programmi tegevuste jääkides ja 2024. aasta üle tulnud vahendites. Tunnistame, et 2025. aasta eelarve muudatuste osas ei suutnud me tuvastada üldkulude, sh ka TEHIKU erinevusi, mille tingis asutuste üldkulude jaotusreeglite muutmine aasta sees. Kuna alates 2026. aastast enam TEHIK eelarveid asutuste teenustele ei jaotata, läheb kontrollimine ja vigade tuvastamine kergemaks. Samuti tugevdame kontrolli 2026. aastal, et suudaksime vigu paremini leida.

2. Infosüsteemide SKAIS 1 ja SKAIS 2 arenduses on puudusi, mille tõttu on tehtud topelt või vales summas nii pensioni kui ka hüvitise määramise otsuseid

Soovitus: tagada, et infosüsteemide SKAIS 1 ja SKAIS 2 arendusvigade parandamine oleks IT-arenduste prioriteediks SoM valitsemisalas, nii et see võimaldaks usaldusväärset ja õiget arvestust ning amet saaks oma tööprotsesse efektiivsemaks muuta.

Vastused:

- 2.1. Tuvastatud juhtumi põhjal hindas Sotsiaalkindlustusamet (SKA) vea ulatust. Kontroll hõlmas 1956. aastal ja varem sündinud isikuid, kellele oli määratud paindlik vanaduspension pärast vanaduspensioniiikka jõudmist. Lisaks kontrolliti edasilükatud ja ennetähtaegse vanaduspensioniiikka jõudmist.

Kontrolli tulemusel selgus, et SKAIS1 arvutusviga puudutas 1952. aastal ja varem sündinud naisi, kelle vanaduspensioniiikka suurenduskordaja arvutamisel kasutati ekslikult vanaduspensionieana 63 aastat. Süsteem ei arvestanud aastatel 1944–1952 sündinud naistele seadusega kehtestatud järk-järgult tõusnud vanaduspensioniiikka.

Lõpliku kontrolli tulemusel tuvastati kaks isikut, kellele oli selle vea tõttu määratud ja makstud paindlikku vanaduspensioniiikka vales summas ning amet kinnitab, et rohkem samalaadseid arvutusveaga juhtumeid ei esine. Mõlema isiku pensionimenetlus on uuendatud, varasemad otsused kehtetuks tunnistatud ning uued määramise otsused tehtud. Vähem makstud pension ja seaduses ettenähtud viivis on välja makstud.

Riigikontrolli märgukirjas nimetatud kolmanda isiku pensioni määramise menetlus ei olnud kontrollimise ajal lõpetatud, sest oodati Läti pädevalt asutuselt vajalikke dokumente. Kuna SKAIS1 arvutusreegel parandati enne selle isiku pensioni määramist, arvutatakse ja määratakse tema pension õigete lähteandmete alusel. Seetõttu ei ole kolmanda isiku puhul tegemist valesti määratud ega vähem makstud pensioni juhtumiga.

Infosüsteemi arvutusreegel parandati ning parandus jõudis tootmiskeskonda (SKAIS1) 24.04.2026.

Edaspidi kontrollitakse paindliku pensioni suurendava ja vähendava kordaja arvutusreegleid iga-aastaste elutabeli ja intressimäärade muudatuste rakendamisel ning testimisse kaasatakse eri sünniaastate ja pensionieaga sihtrühmad.

- 2.2. Tuvastatud juhtumi puhul oli tegemist SKAIS2 anomaaliaga määramise tühistamise protsessis, mille tulemusel tekkisid ühe isiku kohta perioodil juuli–september 2025 topelt määramise otsused, topelt arvestus ning topelt deklareeritud kogumispensionide täiendavad sissemaksed. Tuvastatud juhtumi raamatupidamis- ja deklaratsioonandmed parandati 2025. aasta lõpuks. Vea võimaliku ulatuse hindamiseks töötas SKA välja täiendavad kontrollpäringud ning kontrollis KOPS-i määramiste, arvestuste, maksete ja deklareeritud andmete vastavust. Kontrolli ja sellele järgnenud järelkontrolli tulemusel rohkem samalaadseid juhtumeid ei tuvastatud.

Kuna SKAIS2-s ei ole seni tehtud eraldi arendust, mis tehniliselt samalaadse anomaalia kordumise välistaks, on kogumispensionide täiendavate sissemaksete topelt määramise riski maandamiseks kehtestatud igakuine kontrolliprotsess. Enne ESD deklaratsiooni esitamist Maksu- ja Tolliametile võrreldakse kontrollpäringute alusel KOPS-i määramiste ja arvestuste andmeid makse- ja deklaratsioonidega. Erisuste tuvastamisel tehakse enne deklaratsiooni esitamist vajalikud menetluslikud ja andmekorrasvuse tegevused, et tagada õiged maksed, raamatupidamisandmed ja deklaratsioonid.

Kontrollpäringute kasutamine ning kontrolli tulemuste dokumenteerimine on lisatud sisekontrolliprotsessi. Kontrolli tehakse igakuiselt kuni püsiva tehnilise lahenduse rakendamiseni.

Toetame Riigikontrolli soovitusi ja arvestame sellega infosüsteemide arendamisel, et tagada lahendused, kus vajadus täiendava käsitöö järele oleks viidud miinimumini.

3. SoM antud toetuste kontrollimisel tuvastati puudusi sisekontrollisüsteemis

Soovitused:

- ajakohastada toetuse kasutamise lepingute üldtingimused selliselt, et aruandluse menetlemise ja kasutamata jäägi tagastamise tähtaegade loogika oleks üheselt mõistetav ning vastaks tegelikule menetluspraktikale;
- täiendada sisekontrollitoiminguid, et lepinguliste tähtaegade täitmine oleks süsteemselt kontrollitud ega sõltuks üksikjuhtumipõhistest meeldetuletustest.

Vastus:

Riigikontrolli soovitusi arvestades ajakohastame toetuse kasutamise lepingute üldtingimusi eesmärgiga tagada aruandluse menetlemise, kasutamata toetuse jäägi tagastamise ning vastavate tähtaegade regulatsiooni üheselt mõistetavus, selgus ja kooskõla tegeliku menetluskorraldusega.

Oleme tugevdanud sisekontrollimeetmeid, et tagada lepinguliste tähtaegade süsteemsem jälgimine. Alates 2026. aastast seirame regulaarset toetuste maksmist, mille käigus jälgitakse nii aruannete esitamise tähtaegu kui ka kasutamata toetusvahendite tagasimaksmist.

Samuti märgime, et toetuste menetlemisel on alati teatud ulatuses sõltuvus toetuse saaja tegevusest ja kohustuste õigeaegsest täitmisest. Kuigi teavitame toetuse saajaid aruandluse ja kasutamata vahendite tagastamise kohustusest ning rakendame nende täitmise jälgimiseks täiendavaid kontrollimeetmeid, ei ole ministeeriumil alati võimalik tagada, et toetuse saaja täidab kõik kohustused viivitusteta. Seetõttu on oluline toetuse saajate teadlikkuse suurendamine lepinguliste kohustuste täitmise osas, millega samuti jooksvalt tegeleme.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Maarjo Mändmaa
kantsler

Liina Kotkas
Liina.Kotkas@sm.ee